

ספר
פרי
אברהם

ספר
פרי אברהם

על סוגיות השי"ס

מאת
אברהם יצחק דוד
בן אאמו"ר הרה"ג ר' צבי מנחם זצ"ל
טלר
תשפ"ו

לכל עניני הספר

773.968.5459

abrahamteller2@gmail.com



מכון עלה זית

עריכת ספרים מרישא עד גמירא

publish@alehzayis.com | 732.513.3466

FAX: 732.865.7002 | 732.387.7841

בית מדרש קול יהושע



415 EAST 5th STREET
LAKEWOOD NJ 08701

הרב גבריאל בלוי שליט"א
מרא דאתרא

כסלו תשפ"ו

הן ידידי היקר והנעלה הרה"ג ר' אברהם יצחק דוד טלר שליט"א הוא מיקירי וחשובי בני בית מדרשנו קול יהושע פה ליקוואוד, יושב ושוקד על דלתות התורה בהתלהטות הנפש ובשקידה גדולה, ומצטיין מאד ביראתו הקודמת לחכמתו לבקש בצמאון את דבר ה' ולקיימו באמת ובתמים, גם מדותיו התרומיות המה עטרה לראשו, נועם הליכותיו ואצילות רוחו המה לו לתפארה.

ואגיל ואשמח בלבבי בראותי את אשר בדעתו להוציא לאור עולם חיבור יקר מאד מיטב פרי יגיעתו בכמה סוגיות הש"ס, ונקרא בשם "פרי אברהם", בו ליקט וליבן ידידי הרהמ"ח שליט"א את דברי רבותינו הראשונים וגדולי האחרונים ז"ל בטוב טעם ודעת בתבונה ובהשכל, הכל בסידור נכון וסברות ישרות, וקורא אני עליו מקרא, ופריו מתוק לחכי, ואין ספק כי גם כל מעיין בו ירגיש ויטעום את אותה המתיקות מנועם צוף דבריו, ותהיה לתועלת מרובה לקנות הבנה ברורה ובהירה בהני שמעתנא בס"ד.

ומקרב לבי אברך את ידידי היקר הרה"ג ר' אברהם יצחק דוד שליט"א, שיחונן מן השמים ברב כח ואומץ להמשיך נאמנה בעבודתו, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, לשבת כאוותו באהלה של תורה כל הימים, ולרוות יחד עם נו"ב החשובה רב נחת ואושר מכל יו"ח הנחמדים והיקרים תוך בריאות והרחבה לאורך ימים ושנים.

בידידות והערכה,

גדליאל יהוא בלוי

אקדמות מילין

אודה ה' מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו שהחיינו וקיימו והגיענו להדפיס ספר "פרי אברהם", על סוגיות בסדר נשים נזיקין אשה התחלתי בלימוד בימי בחורי והמשכתי במשך שנים כולל ביתר עיון ובעיקר זה חידושי תורה של מרן בעל הקצות החושן וגדולי ראש' ישיבות בדור שעבר אשר על דלתי והספתי נופך משלי - ועין במשלי (ב), אם תתקשה ככסף וכמטמונים תחפשנו - אדם יודע שיש מטמונים שנמצא תחת רגליו הוא מגיע לחפש למצאו - ולכל אחד ואחד יש חלק בתורה ורק צריך למצא ולכן לבי נמשכתי לאברר סוגיות שבתוך ספרי - ואקוה לה' שיזכני להמשיך בעוד סגיות הרבה בש"ס ולהמשיך ולהרבות תורה - והספר הזה יקבל בעולם התורה.

בעמדי על השער אעלה על ראש זכריו הטהור של אדוני אבי מרת ראשי הרה"ג רבי צבי מנחם טלר זצ"ל ראש ישיבת בבית מדרש לתורה שיקגו אשר יגע כל ימיו בתורה וביקש לברר מה שלמד באופן ברור והרביץ תורה באופן הזה וביקש האמת והאופן שיכול לעלות בתורה וירא"ש בכל תקופות חייו והצטיין מאד בשמירת הזמן וחינוך בניו ובנתיו באופן הזה והשקיע באופן מיוחד כוחות הגוף והנפש להדרך אתי ברוחניות ובגשמיות במשך ימי ילדתי ובחרותי ואני אקוה שנשמתו הטהרה יעלה מעלה מעלה בעולם הבא ונזכה לראותו בבית משיח צדקינו במהרה בימינו.

וקבלת ברכה לעצמה בראש וראשונה אמי מורתי הכבודדה מרת טובא לאה תליט"א שותפתם הנאמנה של מר אבא חלק כחלק מעמל חייה המקודש להרבצת תורתו ולגדל בנים ובני בנים וכן תלמידות בדרך התורה והמצות ומסרה עצמה באופן מיוחד לאחר פטירת אאומ"ר להצלחתי בכל ענינים ובפרט בענין שדוכין ממרומים תתברוך באורך ימים ושנות חיים ושלוש עוד תשוב בשיבה דשנה ורעננה באושר של נחת נצחי לכל הטוב תמיד. והנני קביל ברכה לבעלה הרה"ג ר' שלמה בריסק ראשי ישיבת בבית מאיר בבורו פארק יתברך מפי עליון בכל ברכות דיקום פורקן דרבנן.

ואביע בזה בקושיות לרעייתי החשובה מרת מרים תליט"א אשר מסרה בלב ונפש לתורתי בשותפתה הנאמנת בנטלה על עצמה על הנהגת הבית ובאמת היא גדלה בבית אשר ראתה אמה החשיבה מרת חיה קרוים (לבית רוקח) משמשת אביה החשבה הרה"ג ר' יהודה מרדכי קרום זצ"ל ראש ישיבת אור החיים מרביץ תורה כיוכל שנים דולה ומשקה לאחרים מתורת רבו הגאון הרב בנימין פאלער זצ"ל ובתפלה לה' שנזכה ביחד לראות בנים ובני בנים תלמידי חכמים מבקשי ה' מתוך בריאות הגוף ומנחת הנפש ועושר וכבוד ואריכות ימים ושנים שנזכה ביחד לקבל משיח צדיקנו במהרה בימינו אמן.

תוכן הענינים

א	סימן א	בענין יאוש והפקד	
ה	סימן ב	בענין אי קנין דרבנן מהני לקנות מדאורייתא	
יא	סימן ג	בענין יאוש בגניבה ואבידה	
טז	סימן ד	בענין אם מקבלין עדים שנעשו פסולין בעדותן	
כב	סימן ה	בענין חזקת ממון, תרתי לדיעותא, וחזקת הגוף	
כט	סימן ו	בענין קם ליה בדרכה מיניה	
לח	סימן ז	בענין רובא דאיתא קמן ורובא דליתא קמן	
מד	סימן ח	בענין חזקה דהשתא	
נ	סימן ט	בענין מחלוקת הרמב"ם והטור בנשתטה המשלח	
נז	סימן י	סוגיא דאין שליח לדבר עבירה	
סב	סימן יא	בענין קושית הגרעק"א בפטור צרת צרה	
סו	סימן יב	בביאור שיטת הרמב"ם באיסור חייבי לאוין ועשה ליבום	
סט	סימן יג	בענין אי יש מצות יבום לאשה	
עא	סימן יד	בענין כלאים ובגדי כהונה מחלוקת הרמב"ם והראב"ד	
עג	סימן טו	בענין דבר שאינו מתכוין בכלאים ובשאר איסורים	
עו	סימן טז	סוגיא דאגד כלי – שיטת הרמב"ם	
פא	סימן יז	בענין ע"א נגד חזקת איסור ודבר שבערוה	

סימן א

בענין יאוש והפקר

דשור הנסקל שהוזמו עדיו כל הקודם זוכה בו, היינו משום שכיון שהוזמו עדיו הרי מעולם לא נאסר בהנאה, וכיון שכן למפרע חל ההפקר. וכן מוכח מהרמב"ם (פי"א מהל' נזקי ממון ה"ט) שכתב, שור שהמית את האדם והקדישו בעליו אינו קדוש וכן אם הפקירו אינו הפקר, וכתב אחר כך (ה"ג), ושור הנסקל שהוזמו עדיו כל הקודם בו זכה, שהרי משנגמר דינו הפקירוהו בעליו. וצ"ב דהאיך כתב שהוא הפקר משום שהפקירוהו בעליו, אחר שכבר כתב לעיל דלא מהני הפקר, וע"כ צ"ל דמהני למפרע.

ועיין בקהלות יעקב (ב"ק סימן ל) דמקשה דלפי הבנת הקצוה"ח דכיון דאסור לגבירא להשתמש בשור כשהעידו שחייב מיתה [לפני שהוזמו] א"כ חשיב כאינו ברשותו, האיך יכול להפקיר, ואף דאגלאי מלתא למפרע דהוי ברשותו מ"מ בשעה שהפקיר חסר לו הבעלות, ולא גרע מנגזל דאין יכול להפקיר, ואף דהוי שלו מ"מ אינו ברשותו וחסר לו הבעלות, וא"כ כאן באותה שעה שהפקיר כיון דדינו לאסור מחמת העדים, האיך יכול להפקיר. וכן הקשה גם בשערי יושר (שער ה פרק יב אות רסו). ועיין שם בגרש"ש שמיישב באופן אחר, דהטעם דשור הנסקל שהוזמו עדיו כל הקודם בו זוכה, משום דהבעלים

אם שייך הפקר לדבר שנאסר בהנאה [א] בקצות החושן (סימן תו ס"ק ב) הביא מבעל קונטרס הספקות להקשות דבגמ' ב"ק (ז, ב) איתא דשור שהמית ואחר כך הזיק, דנין דיני ממונות ואחר כך דיני נפשות, קדמוהו ודנוהו דיני נפשות אין חוזרין ודנין אותו דיני ממונות, ופריך וכי קדמוהו ודנוהו דיני נפשות ליהדר ולדייני דיני ממונות. וקשה דמאי פריך, הא אמרינן בכריתות (כד, א) שור הנסקל שהוזמו עדיו [שהעידו שחייב מיתה והוזמו אחר כך] כל הקודם זוכה בו זוכה, משום דאפקורי אפקר ליה, ומעתה כיון דקדמוהו ודנו אותו דיני נפשות הרי נעשה הפקר, והאיך שייך לילך ולידון דיני ממונות, והא שור שנגח והפקירו קודם גמר דין פטור, דבעינן בעלים עד גמר דין (כדאיתא בגמ' ב"ק יג, ב). ומתוך הקצות החושן ע"פ רש"י בב"ק (מה, א) דשור הנסקל משנגמר דינו מכרו אינו מכור הקדישו אינו קדוש, ופירש רש"י, דכיון דנאסר בהנאה חשיב כאינו ברשותו, ודבר שאינו ברשותו אינו יכול למכרו ולהקדישו, וא"כ ה"ה שאינו יכול להפקירו, וא"כ כל שקדמוהו ודנוהו דיני נפשות דכבר נאסר בהנאה ואין יכול להפקירו, לכך שייך לדון עליו דיני ממונות, דאע"פ שאינו ברשותו להפקירו מ"מ עדיין הוא בעלים של השור. והא

הפסח, דאע"פ דנעשה איסור הנאה יכול לומר הרי שלך לפניך, והא כיון דמטא עידן איסורא בוודאי הכל מתייאשים מהם, ואי ס"ד דיאוש קונה הרי נעשה שלו, והאיך יכול לומר הרי שלך לפניך, הא יש עליו לשלם תשלומין מעליא, ואין יכול לשלם עם איסורי הנאה. ובגמ' דוחה דיכול לומר דיאוש קונה דוקא כשרוצה לקנות, אבל היכא דאין רוצה לקנות [דא"כ יעבור על איסור חמץ בפסח] אין קונה, ע"כ דברי הגמ'. ואי נימא דעל ידי יאוש יוצא מרשותו וכמו בהפקר, א"כ אפילו אם לא רוצה לקנות האיך יכול לומר הרי שלך לפניך, דכיון דהבעלים מתיאשים מהם א"כ הוי הפקר, ולא שייך החפץ לבעלים, ואין יכול ליתנו בגדר תשלומין, דהא איסור הנאה אין לו שום שוויות, ומוכח דכשמתיאש אינו יוצא מרשותו ולא דמי להפקר, וכיון שכן יכול להחזיר לבעלים מה דהוי שלו אע"פ שנאסר בהנאה.

ונראה דנחלקו בזה הראשונים. דעיין ברש"י ב"ק (לח, א ד"ה יאוש וכו') וז"ל, הוי הפקר. וכן רש"י בריש אלו מציאות כתב דיאוש הוי הפקר, ועיין ברמב"ן בב"מ (י, א) שביאר גבי מגביה מציאה לחברו קנה חברו דאמאי לא חשיב תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים [דהא שאר אנשים רוצים לזכות בחפץ זה], ובסוף דבריו כתב דכיון דהבעלים מתיאשים יצא מרשותו וא"כ לא חשיב חוב לאחרים, עכ"ד. וחזינן דאין חילוק בין יאוש להפקר, וגם ע"י יאוש יוצא

מתיאשים מהם, וכן מבואר להדיא בירושלמי (ב"ק פ"ד ה"ח), ומה שנקט הרמב"ם לשון הפקר הוא לאו דוקא, כמו שמצינו בתוס' בב"ק (כ, ב) דנקט לשון הפקר במקום יאוש.

חילוק בין יאוש להפקר

ב] ועי"ש בקצות החושן שמחלק בין יאוש להפקר, דיאוש הוא נתינת רשות מהבעלים לזכות בהחפץ, דאינם חסים עוד על החפץ שאין חושבין שיבוא לידם עוד, אבל עד שיבוא אחר ויזכה בו חשבינן כרשות הבעלים. וכן כתב הנתה"מ (סימן רסב סק"ג), ולמד זה מדברי תוס' (סו, א) דלהצד של הגמ' דאין ללמוד יאוש בגזילה מיאוש דאבידה, דגבי גזילה באיסורא אתא לידיה, כתבו התוס' דמכאן נראה דיאוש אינו כהפקר, דאם היה הפקר אפילו באיסורא אתא לידיה היה יכול לזכות, דלא גרע מלא בא לידו כלל. ועיין בשערי ישר (שער ה פרק כג) מה שביאר הענין של הפקר, דמה שנעשה החפץ הפקר זה נעשה על ידי שהבעלים מייחד את החפץ להשתמשות ולשליטת כל אדם בשווה, וגמר ההפקר הוא שלילת כח הבעלים ויתרונם על כל אדם והפקעת קנינם לגמרי, וכמו בשמיטה דאין להבעלים שליטה בחפץ יותר משאר כל אדם, הוא הדין בהפקר, וא"כ יוצא מרשותו לגמרי.

והקצות החושן (שם) הביא ראייה ליסוד זה, דבגמ' (סו, ב) מקשה לרבה דסובר דיאוש קונה, מגזל חמץ ועבר עליו

לתקנת חכמים, דאינם יכולים לזכות מן ההפקר מדאורייתא].

אם נתיימשך אם יכול לחזור בו מהיאוש ובנתיבות המשפט כתב עוד לפי יסוד זה, שאם מתיימשך אדם מהחפץ יכול לחזור בו מהיאוש משא"כ בהפקר שאינו יכול לחזור בו, ועיי"ש מה שכתב ליישב תוס' בב"ק (קטז, א) דאיתא בגמ' דרב ספרא הוה קא אזיל בשירתא לוינהו ההוא ארי, כל ליליא קא שדר ליה חמרא דחד מינייהו וקא אכיל, כי מטא זמניה דרב ספרא שדר ליה חמרא ולא אכליה, קדים רב ספרא וזכה ביה, אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא למה ליה למיזכי ביה, נהי דכי אפקריה אדעתה דאריה אפקריה אדעתה דכ"ע לא אפקריה, א"ל רב ספרא רווחא דמילתא הוא דעבד, ע"כ. ועיי' בתוס' (ד"ה אדעתה וכו') שמקשים דהיה צריך רב ספרא לחזור ולזכות ביה מעיקר הדין, דאיתא במשנה באלו מציאות (כד, א) דהמציל מן הארי ומן הדוב הרי אלו שלו שהרי הבעלים מתיימשים מהן. ומתוך הנתיבות המשפט, דהכא כיון דרב ספרא ראה שאין הארי אוכל חמורו, הוא חוזר בו מהיאוש וממילא הרי שלו, ולא היה צריך לחזור ולזכות [וזה נכלל במה שהקשה הגמ' דאדעתה דאריה אפקריה, וע"ש איך מיישב לשון הגמ' של הפקר] משא"כ גבי המציל מן הארי דהבעלים מתיימשים ולכן כל אדם יכול לזכות בו.

מרשות הבעלים דלא כהקצות החושן והנתיבות המשפט. ועיי' עוד ברמב"ן בפסחים (לא, ב) דבחנות של גוים ויש שם פועל ישראל דחמץ דנמצא שם אחר הפסח אסור בהנאה דאמרינן דנפל מיד פועלי ישראל קודם הפסח ואין בעל החנות זוכה בו משום מציאה, דהרי שנינו דמצא בחנות הרי אלו שלו וכיון דהוי שלו בהכרח אין החנות יכולה לזכות לבעליה בקנין חצר, וכיון שכן הוי של פועלי ישראל כל זמן שלא זוכה בו אדם [ולכן אסור בהנאה אחר פסח], ולא מיבעיא למ"ד הפקר כמתנה דלא יוצא מרשותו עד דאיתי לרשות אחר בודאי אסור בהנאה, אלא אפילו למ"ד דהפקר לאו כמתנה ולא צריך שיהא ברשות אחר ג"כ גזרינן ואסור בהנאה, עכ"ד. וחזינן מהרמב"ן דרק למ"ד הפקר כמתנה צריך שיצא לרשות אחר כדי שתכלה בעלותו על החפץ אבל משום יאוש לחודיה לא סבירא ליה דהוי ברשות בעלים וזה אפילו למ"ד הפקר לאו כמתנה, וא"כ חזינן דלא כהקצות החושן והנתיבות המשפט. עוד יש להבין, דמציאת חש"ק יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום [דמן התורה אינה שלהם], ולדברי הקצות החושן והנתיבות המשפט אינו מובן למה הוי רק מפני דרכי שלום, הא אם הפשט ביאוש דהבעלים נותנין רשות לזכות בהן, א"כ הוי הקנאה מהבעלים, וא"כ אמאי לא זכי מן התורה [אכן לפי ביאור הגרש"ש (ב"ק סימן ג) דגבי יאוש דאבידה התורה נתנה רשות לזכות בהם (עיי' לקמן), א"כ ליכא דעת אחרת, וצריכים